

**RESUM DE L'ENTREVISTA REALITZADA A PILAR FIRMAS,
SECRETARIA DE LA JUNTA DIRECTIVA DEL CASINO DEL CENTRE
(15/10/2021)**

1. Prèviament voldria realitzar-te algunes qüestions envers a la teva pròpia biografia.

Quin any vas nèixer, i a on?

Quins estudis vas realitzar i quines professions has desenvolupat fins a dia d'avui?

Pilar Firmas, nasqué en 1949 a la vila de l'Hospitalet, concretament a la zona del centre al carrer Rossend Arús, pròxim a l'Ajuntament. Pilar afirma entre rialles, com a n'aquesta zona l'anomena com a " reserva índia" , el nucli d'aquells residents de sempre.

Pilar em confirma com ella va poder veure de primera mà l'arribada de migrants del sud de la península a la dècada dels seixanta. La zona del centre – compresa entre La Fabregada fins arribar a Cornellà- en un principi es quedà més conservada de l'arribada de població forana, mentre que a les regions del nord de la localitat, a Collblanc o la Florida, si que tingué una gran empremta, sobretot – afirma l'entrevistada- per la proximitat que disposava a les comunicacions amb el centre de la ciutat de Barcelona, arran de trobar-se a les immediacions de l'última línia del metro situada a Santa Eulària.

A la zona de la vila vella, només trobem que arribava la Renfe – amb l'estació situada a la part nord de la Rambla Just Oliveres- i també el carrilet, una línia de ferrocarril més estreta que la que disposava la Renfe, que en el moment no estava soterrada, i que connectava la plaça d'Espanya amb les ciutats més llunyanes de Barcelona (Manresa, Igualada...).

Pilar exposa com realitzà tota la seva formació acadèmica amb la congregació de monges franciscanes de Nostra Senyora Verge de Fàtima a l'Hospitalet des de 1953, fins a arribar al Batxillerat. Recorda la Pilar, com en el moment, s'havien de desplaçar a Barcelona per a realitzar els exàmens finals, on es trobava amb un tribunal de docents completament desconeguts que s'encarregaven d'avaluar els aprenentatges a través de examens escrits però sobretot orals.

Malauradament, confirma Pilar, com ella no experimentà en la seva estança amb la congregació de les monges franciscanes, del seguit de festivals artístics que algunes exalumnes de la congregació

realitzaven al Casino del Centre- aleshores el Casino Nacional: sociedad recreativa y cultural- durant la dècada dels cinquanta (ABÁRCA MÉDICO, 1972: 5-9)

Destaca Pilar, com amb la finalització del Batxillerat va haver de posar-se a treballar amb 15 anys a l'Ajuntament de la vila. Parlem de l'any 1965. per oferir un suport a la econòmia domèstica de la seva família. Recorda l'anècdota de com la seva mare, la va fer anar a donar una volta, *i ja de passada entra a l'Ajuntament a treballar a n'allà!*

Va iniciar la seva estança a l'administració local, en el departament de Quintes, encarregant-se de la gestió del servei obligatori militar. Després, el 1979, Pilar va rebre l'oferta, a través de la mediació de Marià Riera – qui fou president del Casino del Centre en la dècada dels setanta i també als noranta, però a més era amic molt amic, de la família de la Pilar- director del Museu Històric de l'Hospitalet inaugurat el 1972, per a canviar de departament i així formar part de l'àmbit del museu local, a lo que ella es va mostrar encantadíssima, ja que la situació d'una dona jove en un entorn administratiu regentat exclusivament per militars no era gens fàcil.

Després en la seva posició al Museu, hi estigué durant vint anys, ajudant a la formació de l'indret gairebé des del seus orígens. A més recorda Pilar, com la primera tasca que rebé fou la d'ajudar a l'historiador local Francesc Marcé i Sanabra en la redacció de 25 imatges de la Història de l'Hospitalet. I fou en aquesta col·laboració, que Pilar pogué consolidar els aprenentatges de l'escriptura formal del català que havia començat a dur a terme a una acadèmia local, així com imbuir-se en el passat de l'Hospitalet, colze a colze amb Francesc Marcé.

Així doncs, Pilar esdevingué la secretaria de Francesc Marcé, i conjuntament realitzaren a part de la construcció de monografies vinculades a la historiografia local, tot un seguit d'exposicions quinzenals, amb artistes pròxims a l'Hospitalet, les quals eren gratuïtes per als assistents. Recorda la Pilar, com el pacte que establiren amb els artistes consistia, en què els hi oferien l'espai gratuïtament per a exhibir i vendre les seves obres, però a canvi havien de deixar una de les seves produccions al museu, per així anar construint una exposició permanent, que ha esdevingut amb el temps el fons d'art de què disposa el museu local.

Aquesta experiència professional va ser la que va conduir a Pilar, ja casada i amb els fills grans, a inscriure-se a la Universitat de Barcelona per a realitzar els estudis d'Història de l'Art en el curs 1996-1997, comptant sempre amb el suport explícit del seu marit. Pilar a més, afegeix com el fet de realitzar els estudis superiors a una edat més avançada resulta molt més enriquidor que en la joventut.

Destaca Pilar el fet de que el seu període en el museu, fou molt prolífic quant a la cooperació que realitzaren, completament simètrica i igualitària, així com per la fertilitat dels projectes que pogueren dur endavant; fins i tot trobant-se encara en els últims períodes de la dictadura franquista. Pilar considera, que per exemple el fet de disposar les inauguracions de les exposicions permetien oferir un acte que comptava amb la presència d'algun regidor o el batle, i donava renom al municipi de l'Hospitalet. Ja que, segons afirma Pilar, el poble més gran que té al costat (és a dir Barcelona) ha fet sempre de catalitzador quant a la congregació de la població i aquest fet ja arriba a la seva última potència amb l'arribada del metro a la totalitat de la localitat, acabant de definir la situació urbana de l'Hospitalet com a extensió perifèrica. Així doncs, l'Hospitalet es troba amb grans dificultats per oferir celebracions i activitats dedicades a les arts i el folklore.... que poguessin acollir als veïns de la localitat, i així anar teixint una vida pública de qualitat.

Posteriorment les condicions canviaren amb la jubilació de Marià Riera i Francesc Macià, fet que produí l'arribada d'un nou director, Josep Maria Soliers, provocant un seguit de canvis en la dinàmica d'organització i gestió de l'entorn museístic de l'Hospitalet, que produí el trasllat de Pilar al departament de Tresoreria, on hi restà fins al 2006 en què passà al departament de Patrimoni de l'Ajuntament, és a dir, en la gestió de tots els immobles que es troben sota propietat municipal, gràcies a la mediació de la directora d'aleshores, Montse Riera, la filla de l'antic director del museu local.

Després ja en 2011, quan complí els 62 anys, ja decidí deixar la seva feina; el seu marit s'havia ja jubilat i fou en el moment en què es prepararen els comicis de les eleccions municipals del 2011.

2. Quin fou el teu primer contacte amb el Casino del Centre i com vas arribar a integrar-ti?

En aquell moment, quina consideració tenies del Centre, quines possibilitats t'oferia a tu a nivell personal, així com a la resta de veïns de la teva edat de l'Hospitalet? I ja quan vas estar dins?

Quins programes d'activitats i events s'oferien en aquell moment? Tant per als joves com per als més majors. De quines vas poder gaudir? I després quan vas entrar ja dins?

Pilar i el seu marit es feren socis del Casino del Centre ja a la dècada dels 2000, en el moment en què trobem a Roser Tubau com a vicepresidenta de l'entitat. L'entrevistada m'exposa com el fet d'associar-se al Casino del Centre a dia d'avui es sol produir quan els veïns arriben a una edat en la qual els seus fills ja són independents, i per tant decideixen introduir-se com a lloc de trobada, on se'ls hi ofereixen diverses activitats, com per exemple sortides i excursions, les quals en el moment eren programades exclusivament per Roser Tubau.

En una ocasió, la Roser – encarregada d'organitzar les activitats- li comentà a Pilar si podia encarregar-se de preparar una visita guiada al Museu Picasso per als socis del Casino, que en el moment no disposava de visites d'aquesta mena. Davant l'oferiment de rebre alguna compensació econòmica, Pilar es negà, ja que li pareixia una gran oportunitat per a poder dirigir l'activitat i de pas refrescar els sabers dels seus estudis com historiadora de l'art. A continuació, també se li proposà la possibilitat d'encarregar-se de preparar una visita del mateix tipus a la Fundació Antoni Tàpies, i ella també es mostra ben disposada.

A partir d'aquestes experiències, Roser Tubau començà a fer pressió dins de la Junta Directiva perquè Pilar pogués entrar, així ella disposaria d'un suport per a la planificació i execució de les activitats vinculades a les arts. Aleshores, fou l'any 2004 en què Pilar entrà a la Junta en qualitat de vocal. Encara que l'entitat disposava d'un secretari, arran de la sobrada experiència de Pilar en els tràmits burocràtics amb l'administració, ella s'encarregà de fer els contactes amb l'Ajuntament per donar d'alta al Casino del Centre al registre d'entitats, així com també adquirir la llicència d'activitats, els permisos per reformar indrets de l'interior del Casino... Pilar destaca com aquell Ajuntament era molt diferent a l'actual, ja que per aconseguir els permisos i les acreditacions, arran de la coneixença i el respecte que tenia amb els funcionaris dels departaments, *parlaves amb aquest parlaves amb l'altra, i era una altra història.*

Encara que, amb alguns integrants era més difícil, assenyala Pilar com amb els càrrecs intermedis era més fàcil obtenir consells i una solució adient per a resoldre les qüestions.

A partir d'aquest moment, tenint present com Pilar s'encarregava de les subvencions i les relacions amb l'Ajuntament de la Junta, l'any 2014 fou anomenada secretaria i l'antic secretari passà a acomplir la funció d'atenció al soci. En aquell moment, l'organigrama de les funcions a desenvolupar dins de la Junta no estava estrictament delimitada, sinó que aquelles persones amb més iniciativa acabaven plantejant els objectius - dur a terme activitats o bé precisar una obra per exemple- i després d'altres anaven proporcionant les vies per a poder abastar-ho: Anaven fent, anaven per inèrcia...

Amb l'entrada de Pilar es va començar a precisar més els requeriments que necessitava l'entitat per a poder mantenir una situació activa en ofertes als socis, a la vegada en comunicacions i solidaritat amb ateneus i associacions recreatives catalanes i també actualitzant els suports administratius i els requisits de cara a l'Ajuntament. Així fou, com a partir de l'any 2011 la Federació d'Ateneus de Catalunya va proposar al Casino del Centre integrar-se, i Pilar aleshores decidí que valdria la pena formar-hi part i així ho debaté amb Josep Goyta "Pepe" - president del Casino del Centre- i finalment gràcies a la insistència de Pilar es dugué a terme. Així doncs, la Pilar fou la que mantingué una connexió constant amb aquest supra-organisme; on a les assemblees i acudien el president, Josep Goyta i la mateixa Pilar.

A més, destaca Pilar, com amb l'arribada del final de la legislatura de la Junta Directiva de la Federació d'Ateneus de Catalunya, rebé una invitació a formar-hi part. En aquell moment, arran de problemes de salut del seu marit, ella dubtà si acceptar la invitació, però fou el suport que li oferí aquest conjuntament amb Josep Goyta, el que la va espitjar a acceptar la invitació; i així podria obrir el ventall d'aprenentatges i noves propostes que podien arribar al Casino; així com gaudir dels serveis que la confederació ofereix als seus integrants a l'hora de disposar de personal especialitzat en termes d'assessoria jurídica, recursos materials a millor cost, recursos virtuals per obtenir major difusió dels actes del Casino així com vehicular la cooperació i la distribució d'experiències entre entitats amb visites als events extraordinaris dels seus integrants: *anar fent territori*.

M'exposa la Pilar com en la Junta Directiva del Casino del Centre no hi ha una limitació estricta en el desenvolupament dels càrrecs, si per exemple no hi ha ningun relleu, ara bé, cada dos anys es dona una renovació de la meitat de la Junta:

Primerament, han de ser substituïts el president - el secretari, el tresorer amb dos vocals; i quan passen dos anys més, es renova el vicepresident - el vicesecretari amb els dos vocals que manquen. D'aquesta manera es manté una continuïtat en les sinergies i confluències establertes que permeten donar una prolongació als compromisos d'activitats, tallers i events que s'ofereixen al Casino. Els estatuts marquen d'aquesta manera, que s'ha d'impedir que els acords establerts puguin desfer-se per una Junta nova. Pilar també m'exposa, com els últims estatuts foren actualitzats amb la normativa que sorgí quan el Casino sol·licità devenir entitat d'utilitat pública l'any 2009. Aquesta modificació a set la tercera des de la Transició Democràtica en 1978. Aquestes modificacions per part de les associacions civils no van ser senzilles, afirma Pilar, arran dels impediments que mantenia l'aparell d'estat franquista.

Pilar exposa com l'estructura bàsica disposicions dels estatuts de l'entitat són un reflex dels canvis que es donen en el marc normatiu que dicta l'administració pública a les entitats culturals i recreatives; després l'entitat té la potestat per incloure termes relatius a la seva jurisdicció com el tipus de socis que disposa, les quotes etc...

Pilar recorda com en la seva joventut no podia ser sòcia del Casino, ja que es mantenia com a un club exclusiu per als homes. L'entrada de les dones era restringida als esdeveniments extraordinaris, com la Festa Major, els envelats, les representacions teatrals, etc. Per així disposar de companyia per als balls.

El fet de permetre l'entrada i agència de les dones en el Centre ha set una conquesta que ha dut molt de temps, des de l'interior i l'exterior. Destaca Pilar, com la mateixa mare de Josep Goyta havia

intercedit perquè les dones poguessin esdevenir sòcies; ja que el seu espòs - i pare de l'actual president- ja havia estat a la Junta Directiva. Però en aquell moment, afirma Pilar que la consideració respecte a les dones era mantenir-les a casa i ser tractades com a esposa de... En aquell moment, cognoms com el de Goyta, Mitja-Vila o Vendrell eren famílies d'aquelles a les que difícilment algú podia relacionar-s'hi, *no com avui en dia*.

Pilar exposa com el Casino actualment ofereix un bon conjunt d'activitats, que acaben tenint una bona acollida per la qualitat que disposen a l'hora d'oferir els serveis, com exposicions o excursions actualitzades, amb les que compten amb una preparació i uns guies contractats per a les visites, no només anar a menjar. Per altra banda, com a calendari de tallers setmanals, compten amb pintura, ioga, tai-chi, idiomes, informàtica etc... A part d'això, disposa de contractes d'arrendament amb altres entitats per a emprar l'espai; com per exemple el Tanatori Municipal - arran de l'avançada edat de molts dels socis- ofereix xerrades de suport per a aprendre a gestionar el dol; o bé l'associació ¾ per 5/4 que empra una de les sales del Casino per organitzar els tallers literaris, cobrint en aquest aspecte la disposició de events enfocats a les lletres.

Pilar exposa com la planta superior ha quedat com a sala polivalent d'un mida mitjana, on trobem que es desenvolupen els tallers i també una agrupació de ball de country que també compta amb la sala inferior, on es troba l'antic teatre. Un temps enrere, també tingué una penya barcelonista que emprava l'espai superior per a visionar els partits, però que es va desfer, del mateix mode que d'altres agrupacions, pagant un lloguer pactat. Tots aquests usos externs de les instal·lacions s'han començat a dur a terme a partir de l'any 2000.

A dia d'avui la imatge del Casino entre el veïnat és positiva, exposa Pilar, per la qual cosa molts són socis recurrents en els tallers, excursions, els envelats, etc.. Malgrat que també es troben aquells socis que no van a ninguna de les activitats, però continuen amb el pagament de les quotes. Fins i tot, tenint present l'obligació de mantenir la porta tancada durant la pandèmia i l'edat avançada dels socis, l'afiliació es va mantenir sense baixes; fins i tot va augmentar.

La comparació del Casino actual amb el que va conèixer en la seva joventut, Pilar considera que són com *la nit i el dia*. Abans d'entrar ella no hi havia molta gent afiliada, a més que, arran de la mort del Sebastià Garcia l'any 2000- qui havia set el cafeter des de 1959- no van disposar d'accés a la part del Centre on s'ubica cafè (a la banda esquerra de la façana principal) ni al soterrani on residia el mateix Sebastià perquè van entrar en un cicle de litigis amb els seus descendents que volien exigir una compensació econòmica al respecte de la condició contractual del seu pare. Ja que, el Sr. Sebastià i els seus fills, en la dècada dels setanta van aprofitar la llicència d'activitat que podia disposar una entitat sense ànim de lucre, com era el Casino, per a obrir un Bingo a la sala del teatre, ocupant la mateixa entitat per la part frontal, deixant als socis només l'entrada posterior. La Junta d'aquell moment ho va

acceptar arran de la precarietat econòmica que tenien, i les grans quanties de diners que els oferien els fills de Sebastià, els que dirigien el Bingo. Finalment, al 2008 acabaren tots els processos judicials amb els fills de Sebastià, que implicà el pagament de la compensació per part de la Junta del Casino.

Pilar exposa com en els anys cinquanta, trobem que es creà una agrupació de hockey, a instància de Mariano Riera i Francesc Marcé. Posteriorment a la dècada dels setanta i vuitanta, l'afluència que trobàvem al Casino continuava sent la d'oligarques locals vinculats a les grans i mitjanes propietats camperoles, industrials i financers enriquits arran del ràpid creixement urbanístic de l'Hospitalet. Encara era exclusiva la presència de varons de les classes dominants locals, que tenien l'indret com a sala de joc. Sobretot amb la instauració del Bingo sí que començaven a acudir alguns jornalers o obrers. El bingo es menjà la sala on les agrupacions feien teatre des dels anys quaranta fins als vuitanta. El grup de teatre el componien exclusivament socis, però també d'altres que no hi estaven introduïts, però que també hi acudien. No trobem a cap membre de la Junta que hi participés o tingués lligams familiars amb els integrants.

A més, Pilar exposa com, prèviament a la seva arribada, l'interès propi del Casino del Centre per a establir una monografia historiogràfica del seu propi passat era escàs, ja que hem de tenir present com ella m'afirma, que en un moment concret s'eliminaren un bon volum de documents propis del centre que comprenen entre els anys 1920 i 1930, i després dels 1940 fins al 1950. Destaca a més, la presència d'uns volums de Josep Maria de Segarra que foren destruïts en aquest moment, havent sobrevingut a la presència de la UGT que controlaren el local durant la Guerra Civil. Per després passar a ser la seu local de Falange, fins que passaren a l'edifici de l'Harmonia.

Respecte a la constitució socioeconòmica del Casino del Centre en els seus orígens, Pilar exposa com trobem descendents dels masovers que s'enriquiren a través de l'explotació de les terres en propietat de barcelonins; i també descendents de propietaris de grans extensions, com la família Viñals. Pilar considera que les grans extensions de la zona de la Marina - ubicada a la part sud de l'Hospitalet fins a donar a la mar, que en la dècada dels vint fou expropiada per l'estat per a constituir una zona franca que mai es va realitzar- hi havia, les que estaven més pròximes a la mar que series propietats de Barcelonins, mentre que les més pròximes a l'avinguda Carrilet, haurien estat sota el control de veïns de la vila.

Pilar confirma que des del segle XIX, els cultius hortícoles i frutícoles de l'Hospitalet havien devingut la "despesa" de la ciutat de Barcelona, així com amb l'expansió urbanística de la capital en aquell període, va dur a crear la demanda per la qual es començaren a instaurar les bòbiles de la indústria ceràmica, partint de la gran qualitat de la argela i la terra de l'Hospitalet per a produir els totxos que trobem en gran part de les infraestructures arquitectòniques civils, mèdiques i religioses de l'eixample, el Guinardó etc. Recorda Pilar, com en la seva infantesa havia vist que per la Gran Via de les Corts

Catalanes d'aleshores, anaven passant desfilades de carros plens de verdures i hortalisses que es dirigien al mercat del Born per a la seva comercialització. Destaca, sobretot les carxofes i els melons de la vila.

En aquest sentit, tenint present el creixement dels ingressos i plusvàlues derivades de la comercialització del totxo i els béns agrícoles, i com molts dels propietaris d'aquests mitjans productius els trobàvem al Casino, Pilar no considera improbable que en les seves instàncies s'haguessin realitzat negocis diversos, ja que com també afirma Marcé, dins de les infraestructures del Casino trobem mostres de les ceràmiques produïdes per aquests industrials, per tant no descarta la Pilar com en aquells temps arribessin a tractar determinats intercanvis i transaccions.

La percepció que tenia Pilar del Casino durant la seva joventut, era d'una entitat tancada i fosca, només exclusiva per a persones adinerades de la localitat. En els anys seixanta trobàvem doncs encara a l'oligarquia local vinculada a la indústria ceràmica, el comerç, els transports i les finances com a principals assistents del Casino (recordem que tractam dels Goyta, Oliveros, els Mitja-Vila etc..)

En una ocasió, la mestressa d'un forn pròxim al Casino, va enviar a Pilar un encàrrec per al seu marit al Casino, i en entrar ella recorda el fum i la foscor que envaïa l'espai. On els socis jugaven a cartes, a dòmino i també a escacs, ja que com afirma Pilar, durant la dictadura hi hagué un club d'escacs molt destacat a la localitat. Tenia una funció exclusivament recreativa, on els hòmens anaven després de dinar, per fer el cafè i el vermut per passar l'estona. Però també comptaven amb el grup de teatre abans esmentat que oferia espectacles a les famílies veïnes. On grans i petits, pagaven una entrada per a poder anar-hi sense necessitat d'estar associats. De la mateixa manera, als balls si que hi anaven els més joves, els quals es celebraven quan arribava Santa Eulàlia per la primavera, i també a l'estiu amb l'arribada de la Festa Major.

Com abans Pilar mencionava, si que es desenvolupaven les celebracions i festivitats locals pròpies, com els envelats o la Festa Major, on si que hi anava el jovent. Però arran de la sortida del 600, és a dir , amb l'arribada del cotxe familiar, i la consolidació de la infraestructura turística, alguns dels veïns i socis disposaven d'una segona residència on passar les vacances d'estiu, per tant, quan arribava la Festa Major de Sant Roc del 16 d'agost tenien una assistència tan escassa que va obligar a canviar a la data a la Festa de Sant Joan, el 23 de juny.

Les activitats i events que es realitzaven dins al Casino quan ella va entrar, a la dècada del 2000, era minsa, però anava agafant força. Campionats de dominó, de parxís i treballs manuals dedicats a les dones eren les activitats que s'hi trobaven aleshores. Al que hem d'afegir les sortides que planificava Roser Tubau. Ja després quan Pilar ja estava introduïda, és quan va convèncer a una amiga seva, que s'hi havia tot just jubilat, i també al seu marit per a regularitzar els tallers de català i informàtica. Per

altra banda, el taller de pintura va ser dirigit i proposat per una sòcia, però com que va haver d'abandonar l'Hospitalet, la Junta Directiva va continuar-lo trobant a una substituta.

Després la Coral i l'Esbart passaren a emprar les instal·lacions del Casino als anys noranta, amb la presidència d'Antonio Riera, que arran de la pèrdua dels seus respectius locals d'assaig, va oferir el Casino a les dues agrupacions a canvi de què aquestes oferissin representacions gratuïtes a l'entitat per al goig del públic assistent.

3. Tinc entès que els programes d'activitats i events són una ocupació exclusiva de la Junta Directiva; però en aquests moments que només eras sòcia, consideres que la Junta es mostrava oberta a crítiques envers la oferta de entretenimiento que disposava?

Vas tenir mai alguna proposta de millora possible que no fos acceptada? (Tant en la comunicació amb la Junta, o la organització del mateix Casino, o bé les activitats que s'havien programat fins al moment)

Durant el període que has estat dins la Junta, hi ha hagut moments en que en alguna proposta o decisió s'han donat diferències entre els integrants?

Que succeeix quan es donen aquests casos?

Pilar afirma que la decisió final si dur a terme una activitat o un acte concret correspon a la Junta Directiva, però aquesta es manté oberta a les iniciatives que els socis puguin fer, de la mateixa manera també es mostra tolerant davant qualsevol crítica que se'ls i pugui plantejar. Tot i que Pilar afirma que durant el temps que ella ha estat dins de la Junta, no han rebut cap mai animadversió de part de cap soci, la proposta que es du a terme per part de la Junta sol tenir una bona acollida per part dels socis.

Aquesta consideració d'unes relacions cordials amb els socis, disposa Pilar, que procedeix pel fet de que en la Junta s'hi troben dones, fet que té la màxima importància per a vehicular certa simetria afable. Ja que, en els casos en què un soci té alguna qüestió a resoldre o alguna consideració, es sol dirigir a la Roser Tubau o a la mateixa Pilar; fent de càrrecs intermitjos que permeten la comunicació dels socis amb el conjunt de l'òrgan directiu, que tenen l'última consideració al respecte. Segons ella, aquesta predisposició obeiria a una certa percepció d'elles dos com a més accessibles.

Quan es produeix aquesta transmissió de consideracions per part dels socis, exposa Pilar com no es solen produir dinàmiques de blocs entre els integrants de la Junta; on dues postures es mostren irresolubles, sinó que es valora la qüestió des d'una cohesió interna i un respecte a les interpretacions dels integrants. En els casos en què la proposició que transmeten Pilar o Roser resulta massa poc detallada, es requereix que vengui el soci en qüestió a proposar-la.

Pilar exposa com els processos de decisió dins de la Junta es resolen a través de votacions a mà alçada on s'aplica la decisió de la majoria, on el president disposa del vot de qualitat, capaç de superar els casos d'empat. Però habitualment, les propostes que s'han disposat han tingut majoria absoluta, a excepció del principi de trobar-s'hi la Pilar a la Junta, l'any 2005, en què es produí una certa dissensió amb antics membres respecte a la gestió del bar, un seguit d'obres que s'havien de realitzar així com resoldre la qüestió d'una acadèmia d'anglès que s'havia instaurat en l'última època d'Antonio Riera, de nom Wall Street, que va caure en fallida financera l'any 2008.

Prèviament a l'entrada de dones l'any 2000 amb la incorporació de Roser Tubau, les relacions internes entre els socis i la Junta estaven a travessades per una jerarquia forta i unes barreres que impediien segons quines aproximacions.

En els casos en què hi ha hagut més reticències en la dinàmica de diàleg (entre la Junta i també amb socis) exposa Roser, com ella predisposa que prevalgui - més que arribar a concepcions més particulars i personals- un punt de vista com a conjunt per a la millor consideració de tots els integrants de l'entitat, no només beneficiar a minories, sinó predisposar una presa de decisió democràtica on prevalgui la majoria dels implicats en una proposta concreta: Sí que hi ha en algun moment algú que (exposa una consideració) però, si és un o dos màxim, és una visió molt personal. Llavors, no estem pensant en el conjunt del Casino (...)

Exposa Pilar, com al cap i a la fi com que la disposició per a participar en una entitat recreativa dedicada a les arts, els esports i la difusió cultural, és una qüestió de voluntariat; en els casos en què hi hagi alguna proposta que consideri que només obeeix a un gust particular, l'escollarà, però no li donarà més rellevància; mentre que si arriben un bon conjunt de socis ja prendrà en consideració transmetre-ho a la Junta. Un exemple de gust particular el trobem amb la reticència de quatre integrants que solen posar problemes a dur la mascareta - però com que es segueixen les mesures de neteja i desinfecció amb més cura- en algunes ocasions es deixa passar, mentre no arribi a produir una polèmica interna o dugui a posar en perill la salut dels altres.

Respecte a codis de conducta que s'han hagut d'instaurar en els últims anys, han devingut sobretot pel fet d'oferir el visionat dels partits de futbol a la sala de socis algunes nits, per la qual cosa en ocasions que els integrants de la Junta no estan presents, i l'equip de referència perd, doncs sí que es pot deixar

el mobiliari un poc descol·locat però cap destrossa important. Però el veredicté en general de la Junta amb l'actitud del seus socis actualment és de total complaença; en el cas de les excursions per exemple, no s'obliga a ningú a haver de seguir l'itinerari marcat, es predisposa llibertat plena a tots els participants.

Ara bé, Pilar confirma com amb la seva arribada sí que es va trobar amb més dificultats donades pels socis de més antiguitat, que es mostraven més reticents a incloure canvis que anaven primerament per l'acceptació de les dones com a sòcies i integrants de la Junta, i després envers les novetats d'esbarjo i entreteniment que eren tildades despectivament com: els tallers de les dones. A n'aquesta consideració, adverteix Pilar, com en les dones d'edat es dona una major inquietud en anar adquirint més coneixements i experiències en termes d'anar a exposicions o participar en els tallers; i en aquestes renovacions per a re-acondicionar el Casino a un nou ventall de possibilitats, era una clara disputa al seu estatus predominant. Pilar també exposa com fou la voluntat expressa del president de l'any 2000 Antonio Riera, el que va permetre superar les reticències androcèntriques que es trobava arrelada al Casino del Centre, per a dur a l'entrada de dones - comptant amb la pressió expressa de la seva esposa-; una intencionalitat que fou continuada i suportada per Josep Goyta - l'actual president del Casino, que també visqué de primera mà les intencions de la seva mare al respecte. El qual ha arribat, afirma Pilar, a fer del suport de Pilar i Roser els seus puntals per a l'exercici quotidià de l'entitat.

Malgrat que en l'època del Bingo, sí que començaren a acudir membres de les classes desposseïdes, la seva vinculació al Casino no es donarà fins a la renovació que dugué l'entrada de les dones. La convergència de diferents classes socials no va dur cap tipus de desavinences entre els mateixos socis, els quals no tenen per què tenir constància de la condició socioeconòmica dels altres afiliats. A dia d'avui la quota anual és de 75 euros des de 2016, mentre que quan Pilar va entrar era de 65.

Respecte a la integració de les dones en el Casino prèviament a la Guerra Civil, considera Pilar com aquesta gosava de major agència dins de l'entitat, sobretot arran de la disposició de les Escoles del Dr. Robert que permeté la introducció d'uns valors ideològics més igualitaris. Mentre que en l'època de la fundació sí que era més complicat la inferència de les dones tenint present la posició socioeconòmica i política elitista dels condominis.

4. Quins càrrecs has anat desenvolupant des que vas entrar a formar part?

És habitual que els integrants de la Junta, vagin canviant de funcions al llarg dels anys?

Quines motivacions duen a n'aquest fet?

Com abans hem vist, Pilar exposa com ella va començar desenvolupant el càrrec de vocal per mèrits propis, arran de la petició que tingué de la vicepresidenta d'aleshores Roser Tubau. Després, per la

seva dilatada experiència amb l'administració pública local, passa a ser secretaria. Aquesta mobilitat entre els càrrecs dins la Junta ha succeït anteriorment, per exemple quan s'ha donat el canvi de la legislació d'associacions recreatives que obliga a disposar de persones amb major destresa i rigor alhora de complir les funcions, com per exemple l'actual tresorer que ha set treballador de banca i controla envers programes informàtics, mentre que l'anterior no portava una comptabilitat per a poder respondre a n'aquests requeriments en casos d'inspeccions.

5. Durant el temps que has estat dins la Junta, s'ha donat algún cas de una diferència d'opinions que no ha arribat a bon terme, i que per exemple, ha implicat alguna renúncia?

Pilar exposa que d'ençà que va entrar com a sòcia i membre de la Junta no ha viscut mai renúncia, però sí que afirma que durant un dels períodes de la presidència d'Antonio Riera sí que hi va haver una persona que el president va expulsar. Pilar desconeix les circumstàncies d'aquest conflicte, però disposa que pogué tenir relació amb certa intransigència de part d'aquell que fou expulsat.

Pilar considera que Antonio Riera, que era una persona potentada amb més de quaranta comerços dedicats als forns de pa, no tingué problema amb expulsar-lo (**queda pendent disposar de la llista de membres de la Junta d'aquell període per conèixer la seva identitat**) i fou en aquest moment, quan hi havia cert conflicte en l'Ajuntament, que entrà Roser Tubau com a vicepresidenta. (**Falta concretar amb altres entrevistes a Antonio Riera o bé Josep Goyta**) una decisió on trobem l'empenta de la seva dona.

6. Com són les relacions interpersonals dins de la pròpia Junta actualment? Hi ha certa amistad i proximitat arrel de una simpatía mutua o bé certes afinitats ideològiques i/o religioses? (S'han arribat a establir llaços que transpassen la vida del Casino i que impliquen anar de vacances junts, o bé a dinars, bodes etc...)

Pilar exposa com les relacions entre els integrants actuals es cordial i correcta. Al voltant de la creences i cosmogonies particulars, afirma Pilar com no considera que hi hagi ningú religiós a la Junta, i que la ideologia política es manté al marge, com evidencien els estatuts de l'entitat, encara que trobem una confluència envers la defensa de Catalunya, però per exemple, no hi ha una postura comuna envers les vies per aquesta defensa (en clau d'independència nacional, o bé exclusivament la identitat sociocultural en relació al costum i tradicions etc.)

Encara que aquest apoliticisme de l'entitat ha estat dins els estatuts des de la fundació del Centro Económico, Agrícola e Industrial de la vila de L'Hospitalet en 1873, destaca Marcé com en aquells anys de finals de segle XIX, hi hagué quatre alcaldes de L'Hospitalet que eren membres de la entitat (

MARCÉ, 1972: 13-14). Malgrat aquest aspecte, exposa Pilar, com si que l'apoliticisme no ha set tal en altres períodes, però actualment seria un dels moments on més es respecta aquesta premissa dins l'entitat, ja que considera l'entrevistada que en anteriors règims governamentals marcar-se aliè als poders constituïts era molt més difícil.

Pilar exposa com entre els integrants de la Junta hi ha unes relacions de simpatia mútua que no impedeixen el fet d'anar a sopar en algunes ocasions al marge de responsabilitats vinculades de l'organització, on també hi van amb les seves respectives parelles. En aquests termes, també hi trobem com hi ha major afinitat entre determinats membres, que fins i tot arriben a anar de vacances plegats en alguna ocasió, així com convidar-se a actes transcendents per als nuclis familiars com serien els casaments dels seus respectius descendents. Sobretot, destaca Pilar en casos en què els fills mutus de membres de la Junta, tenen amistat i proximitat. La proximitat entre els fills dels integrants de l'actual Junta, assenyala Pilar, que obeeix a l'època en què entrà al Casino, en què a l'hora d'organitzar els balls - per evitar les despeses derivades del servei- els fills dels integrants de la Junta havien desenvolupat tasques servint copes i també menjar ajudant als seus pares: *si fas la castanyada, pues servir els moniatos (...) per no haver-se d'aixecar els de la Junta (...).*

A tall de curiositat, afirma Pilar, com al tractar-se del processament de castanyes i moniatos es solen coure a terra, amb carbons i graelles al mateix sol de les pistes exteriors. Ja amb l'arribada de la concessió signada amb l'empresa que regenta el bar, el servei d'aquests esdeveniments és disposat per aquest establiment, com per exemple trobem en el sopar de la revetlla de Sant Joan de 2020, en període de COVID, on arribaren a tenir noranta comensals.

7. Tenguent present la proximitat històrica del Casino del Centre amb d'altres associacions més vinculades a l'església o a l'ateneisme popular.

Com han set les relacions amb aquestes entitats i els seus integrants d'es del temps que has set sòcia del Casino del Centre?

Hi ha hagut conflictes o algun tipus de oposició/ rivalitat? O per altra banda, s'han donat events en que ambdues diverses organitzacions han col.laborat estretament? Trobem el cas de sòcis de diverses d'aquestes associacions al mateix temps?

Pilar exposa com la relació del Casino amb el Centre Catòlic de l'Hospitalet és bastant lleugera, arran de la diferència d'especialització en les activitats i events que es proposen, ja que el Centre Catòlic sol tenir molta predisposició a desenvolupar espectacles dramàtics i també competicions de basquetbol. Ja a través de la Federació d'Ateneus de Catalunya, afirma Pilar, com es va intentar establir una coordinació entre el Centre Catòlic, l'Ateneu de Cultura Popular i el Casino a l'hora

d'establir els horaris i les activitats, un intent que no va resultar, ja que implicava tenir present molts d'esdeveniments irregulars propis de cada entitat, en el cas del Casino: l'obertura del bar, les festivitats locals en què els veïns fan pont fora de la vila, que no jugui el Barça... Encara que mantenir una coordinació constant resulta difícil, sí que afirma Pilar com a l'hora de realitzar una col·laboració per un acte concret- programat des de qualsevol entitat- sí que es troba la sinergia precisa, sobretot amb l'Ateneu de Cultura Popular o el Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

Afirma Pilar, com la relació amb les altres entitats es manté cordial i que el Casino no té cap mena de limitació alhora d'establir aproximacions amb qualsevol entitat. Fins i tot la sala i la pista exterior del Casino han set en moltes ocasions arrendades per a realitzar mítings de determinats partits polítics d'àmbit local, ja que - segons Pilar- disposa d'unes mesures que no trobem en altres entitats de l'Hospitalet, és una decisió eminentment instrumental. Han tingut mítings de Junts per Catalunya, d'Esquerra Republicana o de En comú Podem, mentre que del PP o de Ciutadans no n'han tingut cap oferta mai. Per altra banda, el PSC, sí que havien realitzat actes a la sala del Casino, però arran de la gran quantitat d'afluència que hi ha als seus mítings no tenen a prou espai a l'indret. A més també s'han donat xerrades per part d'antics polítics... És a dir, disposen de la infraestructura que es pot llogar per qualsevol entitat o agrupació.

Pilar exposa com des de l'Ateneu Popular li havien fet arribar com, a diferència del seu cas, consideraven que el Casino disposava de socis fidels, fet que fa que els usuaris es trobin expectants a les activitats i esdeveniments que han de proposar.

Pilar m'afirma com no es dona cap mena de rivalitat o competència entre totes tres entitats, fins i tot Pilar és sòcia de l'Ateneu de Cultura Popular, i el mateix president d'aquesta organització també ho és del Casino del Centre. Mentre que el president de l'Ateneu sol anar als sopars del Casino, Pilar exposa com ella no és assídua a l'Ateneu, per una qüestió de sintonia amb el soci que n'hi ha a n'allà, però sí que va a determinades ponències que es predisposen si el tema es del seu interès, i no es perd cap assemblea dels socis. Per altra banda, Pilar exposa com la resta de membres de la Junta no participen de l'Ateneu o el Centre Catòlic.

8. Quines relacions hi ha hagut amb l'administració municipal abans i després de la seva introducció al Casino ? En quins casos s'ha donat confluència amb l'exercici de l'entitat pública?

Per quines circumstàncies es precisa la intervenció pública en assumptes del Casino o bé, l'Ajuntament precisa la intervenció del Casino?

Pilar exposa com Antonio Riera, el primer que permeté l'entrada de dones, tingué dos períodes com a president, entre els anys seixanta i setanta primer; i després a partir del 1992 fins al 2002. Entremig de la seva presidència, hi hagué el pare de Josep Goyta en 1967, i després entrà Vicenç López fins a l'entrada d'Antonio Riera. Durant la seva presidència a la dècada dels setanta és quan es produí el conflicte més fort amb l'ajuntament, que pretenia enderrocar l'edifici per a l'ampliació de la rambla Just Oliveres (any 1972) fet que dugué al fet que el mateix Riera acabés tenint un seguit de conflictes amb membres de la parentela de la seva esposa, la qual era molt afecte al Casino.

Pilar m'exposa com amb la seva integració en la Federació d'Ateneus de Catalunya, ha fet diverses visites als moviments associatius que es donen en altres localitats, algunes molt pròximes, com Vilafranca del Penedès, on se te cau la bava, de la presència i dependència que arriba a tenir la població amb aquests centres, la bona harmonia també amb l'Ajuntament, on col·laboren tots plegats mentre que a l'Hospitalet no és així la situació.

Pilar exposa com l'alcaldeessa actual, Núria Marín Martínez del PSC, no sol acudir a les celebracions i actes que disposa el Casino del Centre, per altra banda, sí que s'hi presenta en alguna ocasió el regidor de Cultura i més assíduament el delegat del districte. Però, destaca Pilar com per exemple Toni Garcia Acero, representant al consistori local per ERC, sí que ve sovint; i en alguna ocasió esporàdica els de Junts per Cat.

Amb la celebració del 145 aniversari del Casino del Centre l'any 2018, destaca com l'alcaldeessa només va arribar, va sopar i després va marxar. I després destaca com en la celebració anual que es dona de l'Associació per la difusió del Folklore (ADIFOLK) des de fa trenta anys, on es donen exhibicions de danses i expressions dels costums lúdics de les diferents poblacions dels territoris catalans; o l'esbart que es sol programar al mes de juny amb el final del cicle escolar entre d'altres esdeveniments , mai han comptat amb la presència dels integrants del cos municipal.

Després representants públics que considera la Pilar que acudeixen als events com a veïns i amics pròxims dels integrants del Casino del Centre, trobem a la Mercé Perea Conillas, diputada a Madrid pel PSC, que sempre ha mostrat un gran suport a l'entitat, així com el Toni Garcia abans esmentat. La resta, exposa la Pilar, que quan decideixen anar-hi és en termes de complir la seva funció administrativa, per això el fet que hi sol anar la regidora de Cultura Popular.

Continuant amb les relacions contemporànies del Casino del Centre amb el consistori local, destaca Pilar com en l'actual rehabilitació de les façanes de l'edifici estan tenint que sostenir totes les despeses des de l'entitat – tot i que el departament de Patrimoni ha establert les condicions arquitectòniques que ha disposat l'edifici per a reactualitzar l'originalitat de l'immoble- sense comptar amb el suport pressupostari per part de l'Ajuntament o la diputació. Per aquest motiu, Pilar ha sol·licitat per tercera

vegada a la Generalitat una subvenció per a costejar les obres, ja que el Casino del Centre es troba catalogat dins de l'inventari del Patrimoni Arquitectònic com a bé cultural d'interès local (BCIL).

Pilar a més afirma, com no compren el fet de que la reparació d'un bé patrimonial d'interès local, no disposa d'un suport econòmic en aquests casos de rehabilitació pel fet de ser una entitat privada; per la qual cosa es procedirà a engendrar un conveni entre el Casino del Centre i l'Ajuntament per a poder vehicular aquest finançament.

Respecte a les confluències amb l'administració municipal per les festivitats locals, afirma Pilar com en el cas de la Festa Major, els actes que es programen al Casino són presentats a l'Ajuntament per a ser inclosos en la programació oficial de les festes. Després de la mateixa manera, en les festes de primavera, realitzades al voltant de Sant Jordi, des del Casino realitzen la setmana del soci, on es proposen activitats diàries i també són incloses en el programari municipal. En aquests termes, aquesta convergència de l'entitat amb l'administració sembla només disposar-se en una direcció; la col·laboració per part del Casino es manté oberta, mentre que per part de l'administració no sempre sol ser així.

Anteriorment a l'arribada de Pilar a la Junta, les col·laboracions amb el consistori o altres entitats no implicaven una relació contractual, era tot un pacte oral. Fins i tot, assenyala Pilar, com no hi ha cap documentació respecte a l'extracció d'una part de la tanca frontal del Casino que es realitzà el 1972 on l'Ajuntament hi pagà 100.000 ptes al respecte, i no hi troba cap acta al Casino al respecte, ni tampoc documentació al respecte a l'Arxiu Municipal, ni al departament d'Espai Públic ni pel moment al departament de Patrimoni local.

9. Durant el temps que has estat sòcia i integrant de la Junta, s'ha donat mai el cas de alguns socis, que disposessin donacions o ofertes d'alquiler de l'espai, a part de la seva quota?
Per a prioritzar alguna activitat o event particular alié a la programació establert-a.

Hi ha hagut mai algunes ofertes realitzades per part de entitats públiques o privades per a obtenir un tracte privilegiat del Casino del Centre? (Préstecs bancaris, col·laboracions comercials etc...)

Pilar afirma rient, com amb la mort de Francesc Marcé, la seva col·lecció d'art la va destinar al Casino del Centre. Al marge d'aquesta donació, Pilar no té constància de què cap patró d'una empresa local hagués ofert donacions per a obtenir un rèdit o un favor per part del Casino del Centre, ara bé, si ha

passat, exposa l'entrevistada difícilment sirà explicitat. Pilar considera que potser en la época del Bingo podria haver succeït algun esdeveniment semblant.

Respecte al fet de preferenciar determinades activitats, exposa Pilar, com l'arrendament dels espais es regeixen per la màxima de no tancar les portes a ningú, i per tant no oferir tractes privilegiats a ninguna persona o entitat. Per tant, si es cedeix l'espai a una entitat concreta per unes circumstàncies específiques, si arriba en un futur un cas semblant, haurà de rebre el mateix tracte, indiferentment de les consideracions particulars dels integrants de la Junta sobre l'entitat en qüestió. De la mateixa manera, el que primer demana la cessió de l'espai, és el que se l'emporta mentre compleixi amb les obligacions contractuals establertes.

Des de l'any 2000, afirma Pilar com no té constància de què cap integrant de la Junta hagi disposat un tracte de favor a una entitat política, civil o empresarial dels serveis del Casino per a obtenir un profit particular; un servei administratiu, facilitar la contractació d'un parent etc... A més, exposa Pilar que, s'hi es donés avui dia un cas semblant, no s'acceptaria.

REFERÈNCIA BIBLIOGRÀFICA:

ABÁRCA MÉDICO, L (1972) “ Datos sobre el *Casino* ” dins de *Hospitalet. Boletí de Informació Municipal*. nº 75. 3er Trimestre. pp.5-9. Hospitalet de Llobregat: Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat.

MARCÉ I SANABRA, F (1972) “ El Casino del Centre ” dins de *Hospitalet. Boletí de Informació Municipal*. nº 75. 3er Trimestre. pp.9-32. Hospitalet de Llobregat: Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat.